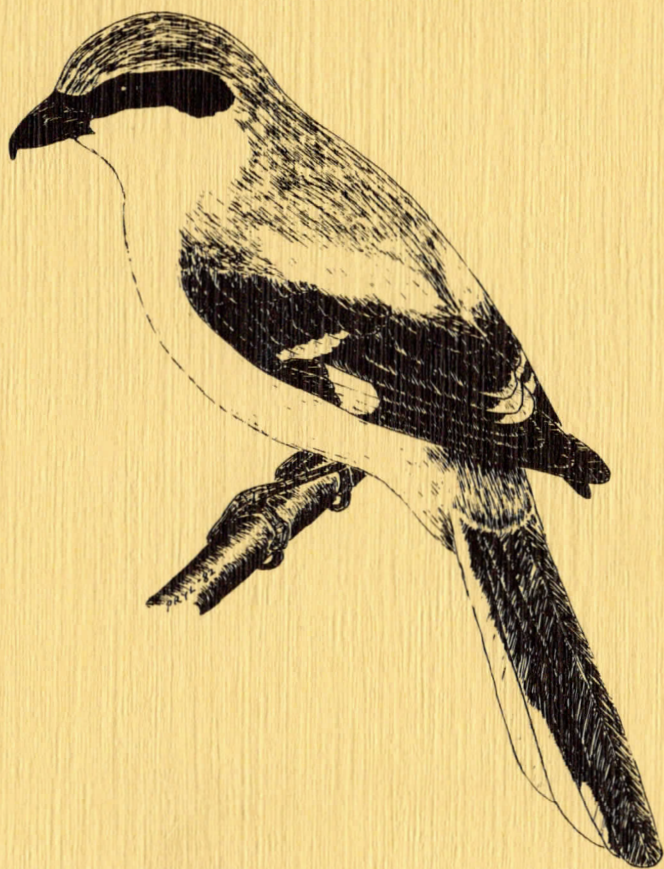

SIIVEKÄS

4 • 1982

3. usk

POHJOIS-SAVON LINTUMIEHET

SIIVEKÄS 4 • 1982 3. usk.

Julkaisija: Pohjois-Savon Lintumiehet

Vastaava toimittaja: Jukka Kauppinen
os. takasisäkannessa

Toimitussihteeri: Jorma Tuomainen
os. takasisäkannessa

Muu toimituskunta: Hallitus

Toimituksen osoite: PL 205, 70100 Kuopio 10

Sisällys

Lukijalle	101
TUOMO ERONEN: Harvinaisuushavaintojen alueellinen ja vuodenaikainen jakautuminen Pohjois-Savossa 1970-luvulla	102
JANNE TASKINEN: Rengastustoiminta Pohjois-Savossa 1980—1981	110
JANNE TASKINEN: Pöllöjen esiintyminen ja pesintä Pohjois-Savossa 1982	115
Tiedonantoja	118
Pohjois-Savon Lintumiesten jäsenistö 1982	121
Heimo Mikkola väitteli	125

Kansikuva: Lapinharakka (Mikko Pryl).

Siivekkään tilaaminen ja jakelu. Jaetaan PSLM:n jäsenille. Lehden voi tilata myös jäseneksi liittymättä. Siivekäs 1983: 1 tulee vielä kaikille vuoden 1982 jäsenmaksun maksaneille. Vuoden 1983 tilillepanokortit postitetaan tammikuussa. Ilmestyy v. 1983 neljänä numerona. Osoitteen muutokset toimitussihteerille.

Lukijalle

Vuoden viimeinen Siivekäs on kädessäsi. Toimitus kiittää kirjoittajia, kuvittajia ja lukijoita, kaikkia Siivekkään auttajia.

Siivekäs ottaa neljännen vuotensa vastaan toiveikkain mielin. Lehden tarpeellisuus on entisestään korostunut. Kirjoittajakunta on monipuolistunut ja juttuja on toistaiseksi riittänyt. Ajankohtaistatsaukset ovat olleet ja tulevat olemaan lehden perussisältöä. Erilaisiin laskentoihin, inventointeihin ja seurantoihin Pohjois-Savossa on riittänyt ilahduttavaa mielenkiintoa. Lintuharrastus ei ole jäänyt pelkästään lajinmetsästelyksi. Siivekäs on saanut linnustotutkimuksista osansa. Jatkoa on luvassa.

Lehden kehittäminen riippuu suureksi osaksi teistä. Tehkää lehti mieleiseksi senne ja kertokaa toivomuksistanne. Osallistukaa myös toiveiden toteuttamiseen. Monipuolisuutta ja kiinnostavuutta voidaan lisätä mm. tiedonannon, katsauksin, uutisin ja keskusteluin. Lehden taloutta pönkitääksemme tarvitsemme lisää tilaajia. Tässä numerossa on Pohjois-Savon Lintumiesten jäsenluettelo. Tutki sitä ja aloita jäsenhankinta.

Hyvää Uutta Vuotta kaikille!

Harvinaisuushavaintojen alueellinen ja vuoden-aikainen jakautuminen Pohjois-Savossa 1970-luvulla

Johdanto

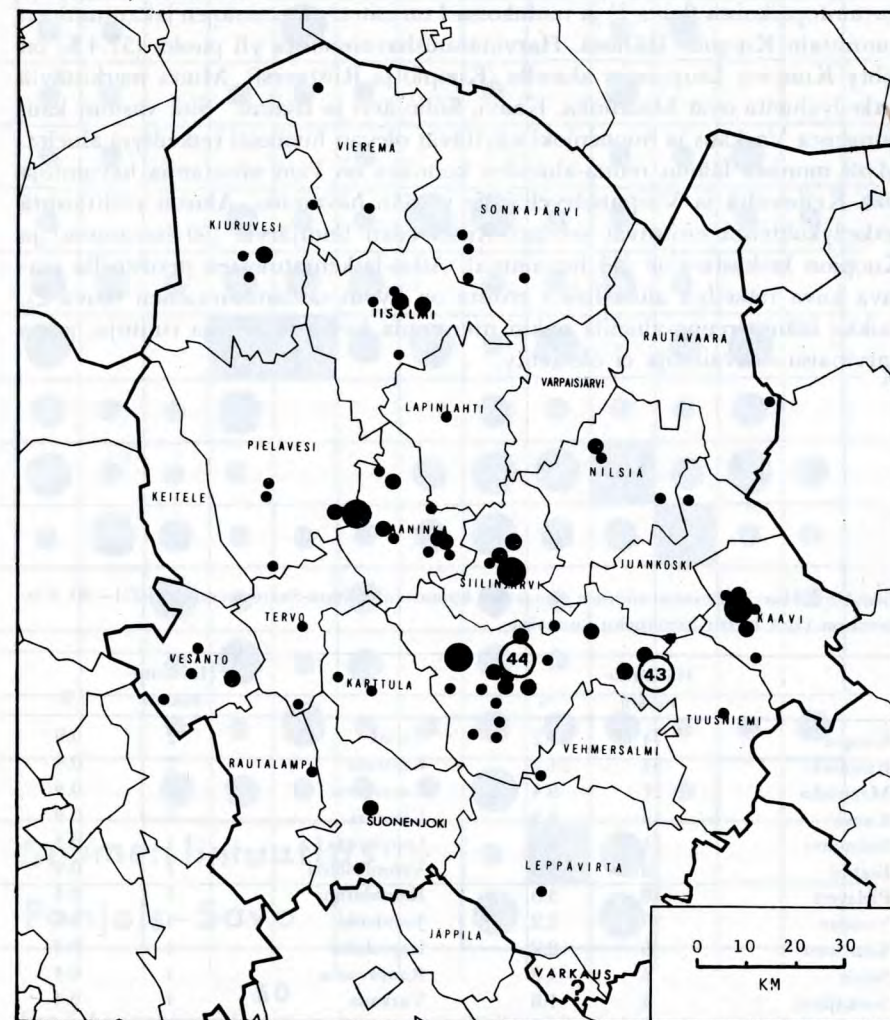
Lintuharrastuksella on Pohjois-Savossa pitkät ja kunniakkaat perinteet. 1800-luvulla vaikuttaneet kuuluisat Haminalahden lintumaalarit ja myöhemmin Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksessä toimineet aktiiviset luonnonharrastajat ovat olleet aloittamassa linnuston faunistiikan selvitystyötä. Intomielinen luonnon ilmiöiden havainnointi on ollut leimaa antavaa savolaiselle luonnonharrastukselle. 1970-lukua voidaan kuitenkin pitää eräänlaisena murroskautena, jolloin kokonaan uusi harrastajapolvi on tullut mukaan toimintaan. Tämä nuori ja entistä runsaslukuisempi lintumiesjoukko on saanut vaikuttimensa harrastukselleen hieman eri asioista kuin vanhan polven ornitologit. Yhteistä on tietysti kiinnostus lintuihin, mutta harrastukselle on ollut luonteenomaista lajituntemuksen suunnaton kehitys, erilaiset valtakunnalliset linnustokartoitukset, huoli lintujen elinympäristöjen säilymisestä ja harrastajien välinen enemmän tai vähemmän näkyvä kilpailu suurimmasta lajilukumäärästä, harvinaisimmasta lintulajista jne. Havaittujen lintujen määrään, erityisesti harvinaisten lajien osalta, ovat vaikuttaneet myös parantuneet optiset havainnointivälineet: kiikarit, kaukoputket ja kamerat.

Mitä vaikutusta tällä on sitten ollut havainnoinnin jakautumiseen alueellisesti ja ajallisesti? Pohjois-Savoa koskevia alueellisia faunistisia ja fenologisia havaintoja tarkasteltaessa huomaa helposti havaintojen keskittymisen tietyille paljon retkeilyille alueille. Aikaisemmin lintuharrastuksen alueellista jakautumista on selvittänyt tällä alueella mm. Antikainen (1965) vuosina 1927–63. Tässä työssä tarkastellaan tilannetta 1970-luvulla ja selvitetään niitä virhelähteitä, joita lintuhavaintojen keruuseen liittyy. Erityisesti kiinnitetään huomiota lintuharrastuksen alueellisiin eroihin Itä-Suomessa.

Aineisto ja menetelmät

Tarkasteltavana ollut alue käsittää Kuopion läänin (sama kuin Pohjois-Savon faunistisissa katsauksissa). Havaintojen alueellisen ja ajallisen jakautumisen selvittämiseksi edellä mainituista linnuston faunistisista katsauksista (Kauppinen & Tuomainen 1977, 1978, 1979, 1980 ja 1981) on poimittu tiedot alueella tavatuista harvinaisista linnuista. Harvinaisuuksiksi on tässä työssä tulkittu vain alueella satunnaisesti tavattavat lajit (liite I), kuitenkin siten, että monia vähälukuisina esiintyviä läpimuuttajia (mm. eräät kahlaajat ja vesilinnut) ei ole otettu huomioon. Lajisto on pääpiirteissään sama kuin Liimatan (1979) Pohjois-Karjalan harvinaisuushavaintoja käsittelevässä selvityksessä.

Monien harvinaisten lintulajien esiintymisen voidaan olettaa riippuvan vain vähän sopivasta biotoopista (ns. harhailijat ja vaelluslinnut), ja toisaalta niistä tehdyt havainnot ilmoitetaan varmemmin esiintymistietoja kerättyä. Oletuksena on, että harvinaisuushavainnot kuvaavat yleistä retkeilyaktiiviteettiä alueella. Tässä työssä jokaisella havainnolla on itseisarvo 1 riippumatta siitä, onko kyseessä havainto muuttavasta, lepäilevästä tai pesivästä linnusta. Parvet tai havaintojoukot, jotka voivat koskea samaa lintua, on tulkittu yhdeksi havainnoksi. Havainnon ajankohdaksi on tulkittu ensimmäinen ko. yksilöstä tai parvesta tehty havainto.

Kuva 1. Harvinaisten lintujen havaintopaikat Pohjois-Savossa vuosina 1971–80. • = 1 havainto, • = 2–5 havaintoa ja ● = > 5 havaintoa. Kuopion keskusta-alueen ja Riistaveden lintujärvien havaintomäärät on esitetty numeroilla.

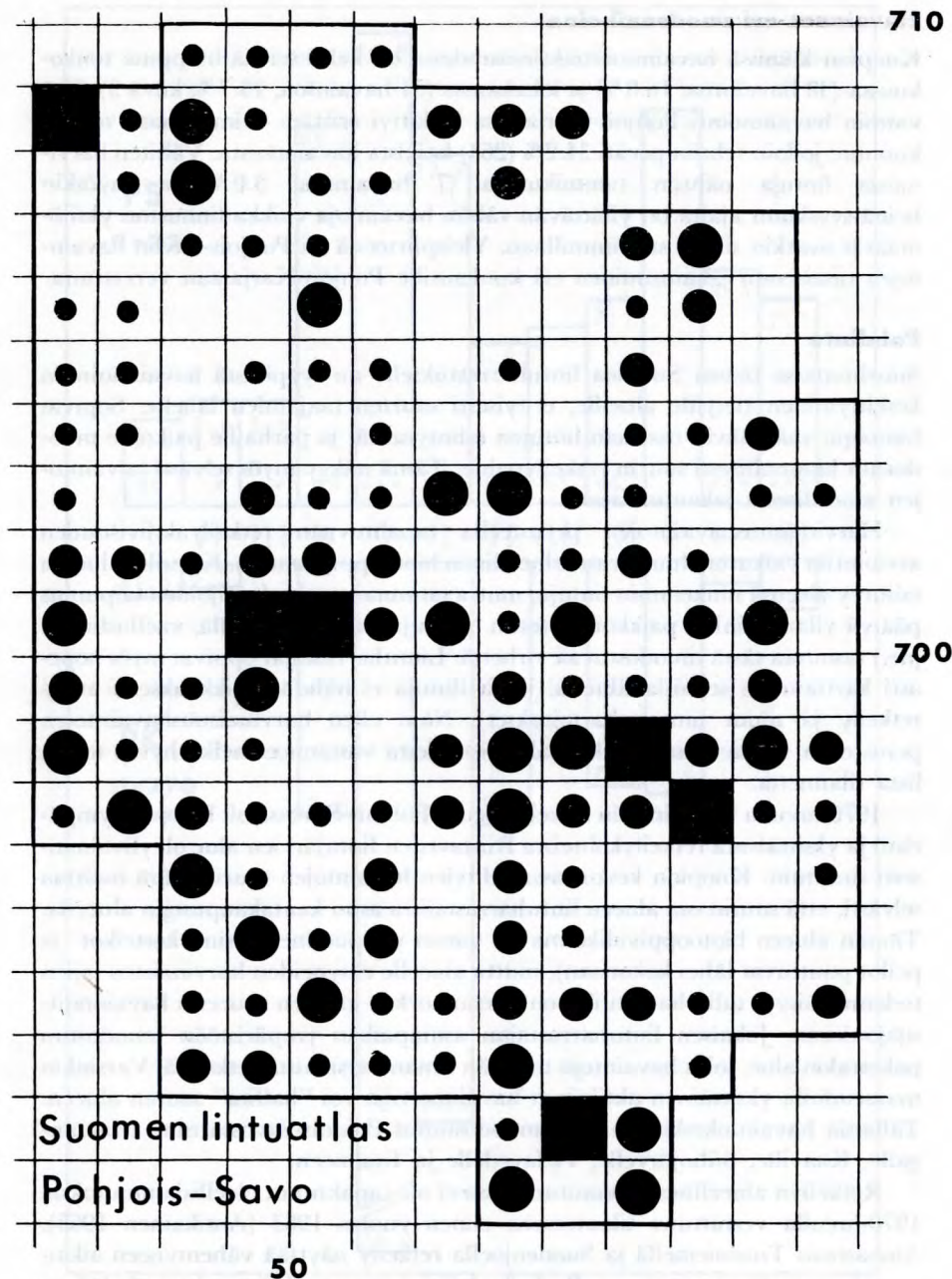
Havaintojen alueellinen jakautuminen

Pohjois-Savossa tehtiin 1970-luvulla yhteensä 223 harvinaisuushavaintoa, joista 21 (9%) oli Kuopion museon välittämiä. Museon havaintojen lisäksi havainnoitsijoita oli n. 20. Pohjois-Karjalassa tehtiin vuosina 1973—78 n. 770 harvinaisuushavaintoa (Liimatta 1979), ja ero Pohjois-Savoon olisi vieläkin selvempi, jos tarkastelujaksot olisivat yhtä pitkät. Kokonaisretkeilyaktiivisuus oli siten Pohjois-Savossa huomattavasti alhaisempi kuin naapuriläänissä.

Harvinaisuushavaintojen perusteella on laadittu kartografinen esitys havaintopaikoista (kuva 1) ja taulukossa 1 on esitetty havaintojen jakautuminen kunnittain Kuopion läänissä. Harvinaisuushavainnoista yli puolet (57.4%) on tehty Kuopion kaupungin alueella (Kuopio ja Riistavesi). Muita merkittäviä retkeilyalueita ovat Maaninka, Kaavi, Siilinjärvi ja Iisalmi. Sitä vastoin kaupungeista Varkaus ja Suonenjoki näyttävät olevan huonosti retkeiltyjä alueita. Myös monista läänin reuna-alueiden kunnista on vain muutamia havaintoja eikä Keiteleeltä ja Varpaisjärveltä ole yhtään havaintoa. Alueen yksittäisistä retkeilykohteista erottuvat selvästi Riistaveden lintujärvet (50 havaintoa) ja Kuopion keskusta-alue (44 havaintoa). Atlas-laskentatulosten perusteella saatava kuva retkeilyn alueellisista eroista on hyvin samansuuntainen (kuva 2), vaikka läänin reuna-alueilla onkin muutamia hyvin laskettuja ruutuja, joista harvinaisuushavaintoja ei ole tehty.

Taulukko 1. Harvinaisuushavaintojen jakautuma kunnittain Pohjois-Savossa vuosina 1971—80. Riistavesi on tässä luettu itsenäiseksi kunnaksi.

Havainto-		%	Havainto-		%
määrä			määrä		
Kuopio	74	33.2	Tervo	2	0.9
Riistavesi	54	24.2	Karttula	2	0.9
Maaninka	21	9.4	Tuusniemi	2	0.9
Kaavi	19	8.5	Vieremä	2	0.9
Siilinjärvi	11	4.9	Leppävirta	1	0.4
Iisalmi	8	3.5	Vehmersalmi	1	0.4
Pielavesi	8	3.5	Rautalampi	1	0.4
Vesanto	5	2.2	Juankoski	1	0.4
Kiuruvesi	5	2.2	Lapinlahti	1	0.4
Nilsia	4	1.8	Rautavaara	1	0.4
Sonkajärvi	4	1.8	Varkaus	1	0.4
Suonenjoki	3	1.3			
Yhteensä			223		100.0

Kuva 2. Lintuatlaksessa havaittujen lajien määrät 10x10 ruuduissa Pohjois-Savossa vuoteen 1979. • = < 25, • = 25—50, • = 50—75 ja ■ = < 75 lajia. Kuva on piirretty koko maan aineiston perusteella (Hyttiä 1979).

Havainnot eri vuodenaikoina

Kuopion läänissä havainnointiaktiivisuudessa oli kaksi selvää huippua: touku-kuussa (38 havaintoa, 16.8 %) ja lokakuussa (31 havaintoa, 13.7 %; kuva 3). Sitä vastoin havainnointi Pohjois-Karjalassa keskittyi erittäin voimakkaasti touku-kuuhun, jolloin tehtiin peräti 34.2 % (263) kaikista havainnoista. Vähiten harvinaisia lintuja nähtiin tammikuussa (7 havaintoa, 3.0 %) ja myöskin heinä-syyskuun ajalta on yllättävän vähän havaintoja vaikka linnuston yksilömäärät ovatkin silloin suurimmillaan. Yleispiirteenä oli Pohjois-Savon havaintojen tasaisempi jakautuminen eri kuukausille Pohjois-Karjalaan verrattuna.

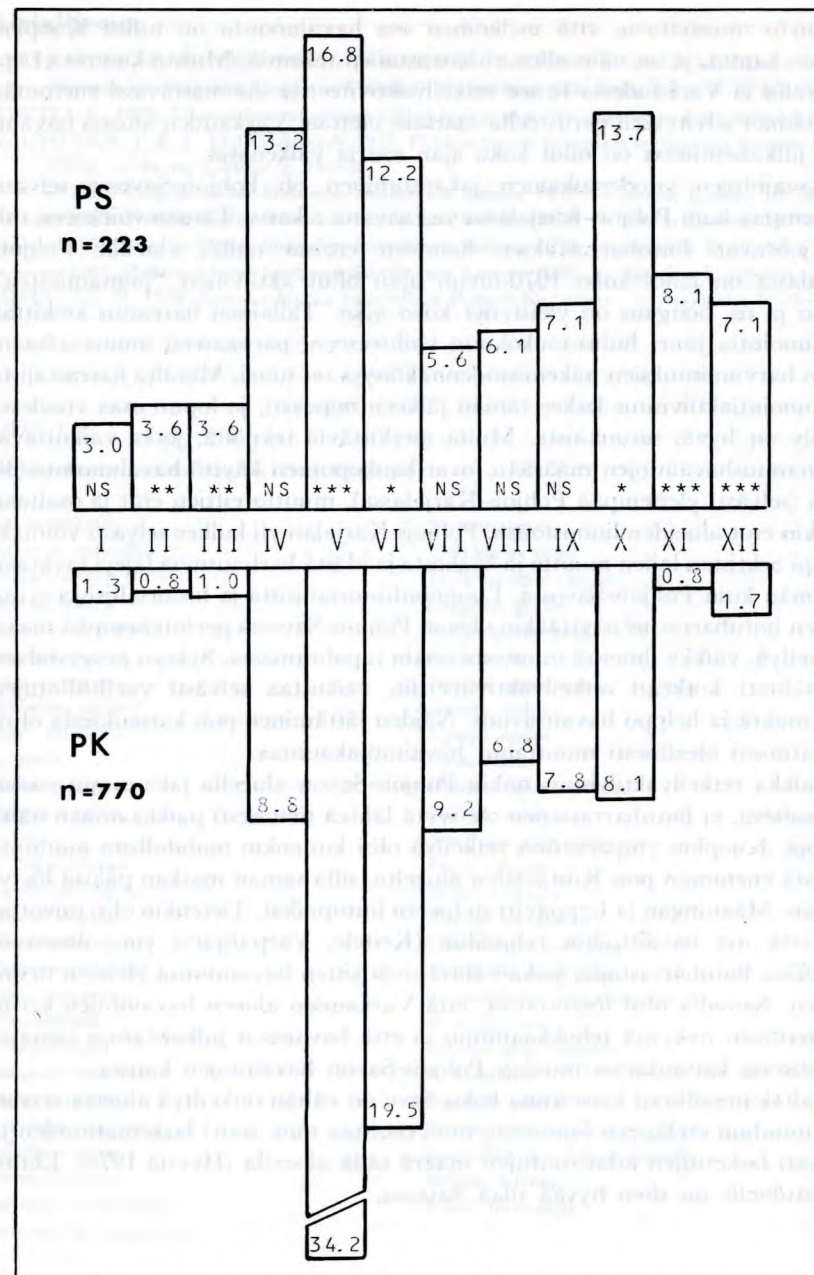
Pohdinta

Suurimmassa osassa Suomea lintuharrastukselle on tyypillistä havainnoinnin keskittyminen tietyille alueille, erityisesti suurten taajamien lähelle. Sopivat biotoopit määräävät osaltaan lintujen esiintymistä, ja parhaille paikoille muodostuu luonnollisesti suurin retkeilypaine. Tämä näkyy myös selvästi havaintojen alueellisessa jakautumisessa.

Harvinaisuushavaintojen perusteella tapahtuvaan retkeilyaktiivisuuden arviointiin vaikuttaa luultavasti alueellinen biotooppijakauma. Karuilla alueilla esiintyy yleensä niukemmin lintuja, mutta satunnaisten harhailijoiden taipumus päätyä yllättäviinkin paikkoihin (esim. paksujalka Kiuruvedellä, vaelluslinnut jne.) tasoittaa tästä muodostuvaa virhettä. Lintuharrastajat oppivat myös nopeasti karttamaan sellaisia alueita, joilla lintuja ei nähdä (poikkeuksena atlas-retkeily ja muut linnustokartoitukset). Näin ollen harvinaisuushavaintojen perusteella saatava kuva retkeilyaktiivisuudesta vastannee melko hyvin todellista tilannetta.

1970-luvulla vilkkaimmin retkeilty seutu Pohjois-Savossa oli Kuopion ympäristö ja yksittäisistä retkeilykohteista Riistaveden lintujärvien alue oli ylivoimaisesti suosituin. Kuopion keskustassa tehtyjen havaintojen suuri määrä osoittaa selvästi, että suurin osa alueen lintuharrastajista asuu kantakaupungin alueella. Tämän alueen biotooppivalikoima on varsin yksipuolinen (esim. kosteikot ja pellot puuttuvat lähes kokonaan), mutta alueelle eksyneiden harvinaisten lajien todennäköisyys tulla havaituiksi on varsin korkea johtuen suuresta havainnoitsijajoukosta. Jokaisen lintuharrastajan asuinpaikan ympäristöön muodostuu pakostakin alue, jolta havaintoja tehdään ilman varsinaista retkeilyä. Varsinkin maaseudulla yksittäinen aktiivinen havainnoitsija voi "hallita" suuren alueen. Tällaisia havaintokeskittymiä on muodostunut Pohjois-Savossa mm. Maanin-galle, Kaaville, Siilinjärvelle, Pielavedelle ja Iisalmeen.

Retkeilyn alueellisessa jakautumisessa ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia 1970-luvulla verrattuna tilanteeseen ennen vuotta 1963 (Antikainen 1965). Ainoastaan Tuusniemellä ja Suonenjoella retkeily näyttää vähentyneen aikaisempiin vuosiin verrattuna. Retkeilyaktiivisuus on selvästi pienintä läänin reuna-alueilla. Tähän voi osaltaan vaikuttaa puutteellinen havaintojenkeräysorganisaatio, joka kattaa vain osan Pohjois-Savon Lintumiesten jäsenistöstä.

Kuva 3. Harvinaisuushavaintojen kuukausijakauma Pohjois-Savossa (PS) 1971—80 ja Pohjois-Karjalassa (PK) 1973—78 (Liimatta 1979). Jakaumien erot on testattu kahden suhteellisen osuuden testillä; NS = ero ei merkitsevä, * = $p < 0.05$, ** = $p < 0.01$ ja *** = $p < 0.001$.

On myös muistettava, että melkoinen osa havainnoista on tullut Kuopion museon kautta, ja on näin ollen ei-harrastajien tekemiä. Muista kunnista Leppävirralla ja Varkaudessa lieene retkeilyaktiiviteettia huomattavasti enemmän kuin tämän selvityksen perusteella saattaisi olettaa. Varkauden alueen havaintojen julkaisemisessa on ollut koko ajan suuria vaikeuksia.

Havaintojen vuodenaikainen jakautuminen oli Pohjois-Savossa selvästi tasaisempaa kuin Pohjois-Karjalassa vastaavana aikana. Tämän voitaneen tulkitä johtuvan lintuharrastuksen luonteen eroista näillä alueilla. Pohjois-Karjalassa on lähes koko 1970-luvun ajan ollut aktiivinen ”pinnamiesten” joukko ja ns. bongaus on yleistynyt koko ajan. Tällainen harrastus keskittää havainnointia juuri huhti-toukokuun vaihteeseen, parhaaseen muuttoaikaan, jolloin harvinaisuuksien näkemistodennäköisyys on suuri. Monilta harrastajista havainnointiaktiivisuus laskee tämän jälkeen nopeasti, ja lopun osaa vuodesta retkeily on hyvin satunnaista. Muita merkittäviä tekijöitä, jotka vaikuttavat harvinaisuushavaintojen määrään, ovat kaukoputken käyttö havainnointivälineenä (selvästi yleisempää Pohjois-Karjalassa), muuttoreittien erot ja osaltaan myöskin erot alueiden linnustoissa. Pohjois-Karjalan yli kulkee selvästi voimakkaampi arktisten lajien muutto ja kaakosta ja idästä harhautuvia lajeja tavataan enemmän kuin Pohjois-Savossa. Luonnonhistoriallisista ja historiallisista syistä johtuen lintuharrastus näyttääkin olevan Pohjois-Savossa perinteisempää maastoretkeilyä, vaikka ilmeistä muutosta onkin tapahtumassa. Syksyn ja syystalven näennäisesti korkean retkeilyaktiiviteettiin vaikuttaa selvästi vaelluslintujen suuri määrä ja helppo havaittavuus. Näiden jättäminen pois katsauksesta olisi-kin varmasti oleellisesti muuttanut havaintojakaumaa.

Vaikka retkeilyaktiivisuus onkin Pohjois-Savon alueella jakautunut varsin epätasaisesti, ei lintuharrastajien ole syytä lähteä tietoisesti paikkaamaan näitä aukkoja. Kuopion ympäristössä retkeilyä olisi kuitenkin mahdollista suunnata nykyistä enemmän pois Riistaveden alueelta, sillä saman matkan päästä löytyvät mm. Maaningan ja Leppävirran hienot lintupaikat. Tietenkin olisi toivottavaa, että nyt havaittuihin tyhjiöihin (Keitele, Varpaisjärvi ym.) ilmestyisi paikallisia lintuharrastajia, jotka välittäisivät sitten havaintonsa yleiseen tietoisuuteen. Samalla olisi toivottavaa, että Varkauden alueen havaintojen keruu järjestettäisiin nykyistä tehokkaammin ja että havainnot julkaistaisiin samassa faunistisessa katsauksessa muiden Pohjois-Savon havaintojen kanssa.

Valtakunnallisesti katsottuna koko Savo on vähän retkeilyä aluetta verrattuna muuhun eteläiseen Suomeen, mitä osoittaa mm. suuri laskemattomien ja huonosti laskettujen atlas-ruutujen määrä tällä alueella (Hyytiä 1979). Lintuharrastukselle on siten hyvää tilaa Savossa.

Kirjallisuus

- ANTIKAINEN, E. O. 1965: Itäisten ja kaakkoisten lintulajien leviämisdynamiikasta Pohjois-Savossa. — Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksen julkaisuja. Sarja B, 3, nro 7.
- HYYTÄ, K. 1979: Tilanne lintuatlaksessa viiden laskentakauden jälkeen. — Lintumies 14: 54—58
- KAUPPINEN, J. & J. TUOMAINEN 1977: Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1950—1976. — Savon Luonto 9: 24—38
- — — 1978: Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1977. — Savon Luonto 10: 68—71
- — — 1979: Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1978. — Savon Luonto 11: 43—45
- — — 1980: Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1979. — Siivekäs 1: 40—47
- — — 1981: Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1980. — Siivekäs 2: 52—66
- LIIMATTA, P. 1979: Kuinka löytää rareiteetteja Pohjois-Karjalasta. — Siipirikko 6: 75—88

LIITE I.

Tutkimuksessa tarkasteltavana olleet lintulajit.

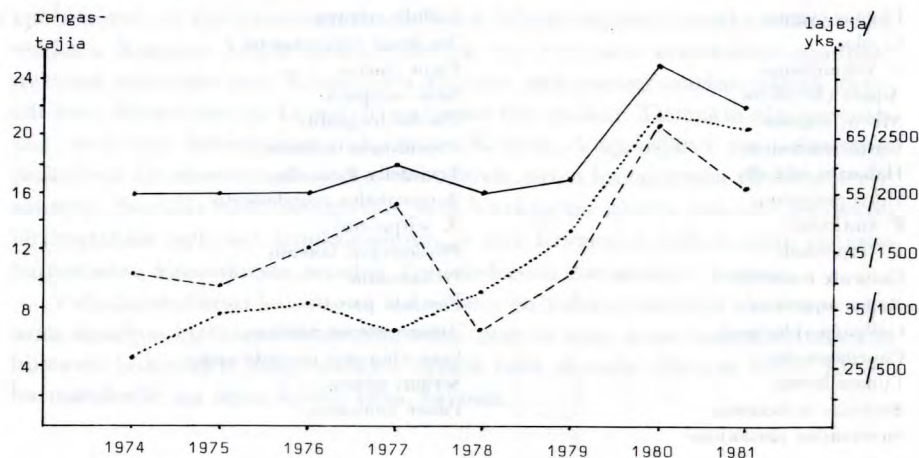
<i>Gavia stellata</i>	<i>S. pomarinus</i>
<i>Podiceps ruficollis</i>	<i>Chlidonias niger</i>
<i>Phalacrocorax carbo</i>	<i>Hydroprogne caspia</i>
<i>Ardea cinerea</i>	<i>Cephus grylle</i>
<i>Botaurus stellaris</i>	<i>Streptopelia turtur</i>
<i>Ciconia nigra</i>	<i>S. decacoto</i>
<i>Anas strepera</i>	<i>Nyctea scandiaca</i>
<i>Polysticta stelleri</i>	<i>Alcedo atthis</i>
<i>Anser albifrons</i>	<i>Upupa epops</i>
<i>A. anser</i>	<i>Picus canus</i>
<i>Tadorna tadorna</i>	<i>Dendrocopos leucotos</i>
<i>Cygnus cygnus</i>	<i>Lullula arborea</i>
<i>C. olor</i>	<i>Nucifraga caryocatactes</i>
<i>C. columbianus</i>	<i>Parus cinctus</i>
<i>Aquila chrysaetos</i>	<i>Sitta europaea</i>
<i>Milvus migrans</i>	<i>Turdus torquatus</i>
<i>Circus macrourus</i>	<i>Phoenicurus ochruros</i>
<i>Haliaeetus albicilla</i>	<i>Locustella fluviatilis</i>
<i>Falco peregrinus</i>	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>
<i>F. rusticolus</i>	<i>A. scirpaceus</i>
<i>F. vespertinus</i>	<i>Phylloscopus borealis</i>
<i>Coturnix coturnix</i>	<i>P. inornatus</i>
<i>Rallus aquaticus</i>	<i>Ficedula parva</i>
<i>Gallinula chloropus</i>	<i>Anthus novaezeelandiae</i>
<i>Capella media</i>	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>
<i>Limosa limosa</i>	<i>Serinus serinus</i>
<i>Burhinus oedipnemus</i>	<i>Passer montanus</i>
<i>Stercorarius parasiticus</i>	

Rengastustoiminta Pohjois-Savossa 1980—81

Vuosina 1980—81 lintuja rengastivat Pohjois-Savossa seuraavat 29 henkilöä: Ala-Paavola Yrjö, Antikainen Eero, Hallman Heikki, Joutsenoja Pekka, Jussila Silveri, Koivusaari Juhani, Laasanen Jaakko, Lappi Esko, Liimatta Paavo, Lindroos Tom, Linkola Martti, Lyytikäinen Ari, Oittinen Kari, Ojala Seppo, Paananen Pertti, Parviainen Veli, Pirkola Matti K., Pryl Mikko, Reinikainen Antti, Räsänen Toivo, Skarén Uolevi, Taskinen Janne, Tuomainen Jorma, Ukkonen Markku, Vikberg Pentti, Väätäinen Heikki ja Väätäinen Tapio.

Pohjois-Savossa rengastettiin vuosina 1980—81 yhteensä 5259 lintuyksilöä. Tästä pesäpoikasten osuus oli 4554 yksilöä (86.6%) ja aikuisten 705 yksilöä (13.4%). Lajistollisesti rengastus jakaantui 79 lajin kesken (liite I).

Rengastusmäärät kasvoivat selvästi 1970-luvun jälkipuoliskolta (kuva 1, ks. myös Taskinen 1981). Rengastajien määrä Pohjois-Savossa on esimerkiksi suurempi kuin Suomenselällä. Rengastusten määrä on Suomenselällä kuitenkin moninkertainen (Ryssy 1981).

Kuva 1. Rengastajien lukumäärä (asteikko vasemmalla), sekä rengastettujen lintujen lajimäärä ja yksilömäärä (asteikko oikealla) Pohjois-Savossa vuosina 1974—1981 (— rengastajat, --- lajimäärä ja lukumäärä).

Rengastusmäärä rengastajaa kohti vaihteli 1—2920 yksilöön. Vuosittainen rengastusmäärä oli keskimäärin 90 yks./rengastaja, mikä osoittaa rengastustoiminnan selvää kasvua Pohjois-Savossa (ks. Taskinen 1981).

Rengastuskuntia oli vuosina 1980—81 yhteensä 20. Eniten rengastuksia tehtiin Maaningalla, Pielavedellä, Kuopiossa ja Suonenjoella (taulukko 1).

Rengastusmäärien kehittymistä lajiryhmittäin on tarkasteltu taulukossa 2. Varpuslintujen osuus kokonaismäärästä on edelleenkin suuri, 4196 yksilöä, eli lähes 80% kokonaisrengastussummasta. Varpuslinnuista rengastettiin eniten pönttölintuja, rastaita ja pääskyjä. Huomion ansaitsee pohjansirkkurengastusten määrä (v. 1980 112 yks.).

Lokkien ja tiirujen rengastusmäärä kasvoi selvästi 1970-luvun tasolta. Pöllöjen rengastus tehostui hieman, 7 lajia ja 249 yksilöä, joten alueen pöllörengastus näyttää pikkuhiljaa nousevan syvästä aallonpohjasta (Saurola 1978). Päiväpeto-
lintujen rengastusmäärä on säilynyt melko vakaana heijastellen lähinnä kalasääksenpesien kontrollointiaktiivisuutta. Vesilintujen rengastuksessakin on päästy alkuun.

Taulukko 1. Rengastusmäärät Pohjois-Savon kunnissa vuosina 1980—1981 (pull = poikaset, fl = muut).

Kunta	1980		1981		1980—1981
	pull	fl	pull	fl	
Iisalmi	79	9	65	4	157
Kaavi	180	14	32	0	226
Kiuruvesi	174	30	56	4	264
Kuopio	221	4	327	8	560
Lapinlahti	1	0	4	0	5
Leppävirta	102	0	83	0	185
Maaninka	635	169	615	187	1606
Nilsia	112	4	25	3	144
Pielavesi	446	35	630	178	1289
Rautalampi	3	1	8	2	14
Rautavaara	17	0	0	0	17
Riistavesi	132	0	163	0	295
Siiinjärvi	3	21	9	0	33
Sonkajärvi	23	5	12	3	43
Suonenjoki	223	14	117	4	358
Tervo	10	1	1	4	16
Tuusniemi	26	1	1	0	28
Varpaisjärvi	1	0	0	0	1
Vehmersalmi	2	0	8	0	10
Vesanto	5	0	3	0	8
yhteensä	2395	308	2159	397	5259

Taulukko 2. Rengastusmäärät lajiryhmittäin Pohjois-Savossa 1974—81.

	1974—75	1976—77	1978—79	1980—81
vesilinnut	7	6	4	44
päiväpetolinnut	68	65	36	87
kanalinnut	2	2	3	2
kahlaajat	28	33	9	29
lokki ja tiirat	152	184	194	621
pöllöt	7	140	168	249
pääskyt	5	17	8	714
varislinnut	46	19	77	197
tiaiset ja kirjosiippo	717	886	585	1668
rastaat	240	353	1472	1050
muut	305	245	325	598
yhteensä	1577	1950	2881	5259

Rengastustoiminta Pohjois-Savossa kasvoi selvästi lähtiessämme uudelle vuosikymmenelle (kuva 1). Uusia rengastajia on saatu mukaan toimintaan ja monet konkarit jaksavat edelleen. Tästä on hyvä jatkaa.

Rengastustoiminnan tehostamiseksi esitän vetoituksen kaikille Pohjois-Savossa liikkuville lintuharrastajille: Ilmoittakaa löytämäne linnunpesät lähimmälle rengastajalle.

Löytäessäsi linnun tai vain renkaan, ilmoita siitä osoitteella: Yliopiston eläinmuseo, P. Rautatiekatu 13, 00100 Hki 10. Lähetä ilmoituksen mukana rengas ja/tai tiedot renkaassa olevasta tekstistä tunnuskirjaimineen ja numeroineen. Lisäksi on ilmoitettava löytöaika ja -paikka, sekä tiedot löytö- tai kontrollitavasta. Mukaan on laitettava oma nimi ja osoite, sillä rengastustoimistolta tulee aikanaan palautetta löydöstäsi.

Kiitokset

Rengastajille parhaimmat kiitokset. Rengastustoimisto ehti kaiken kiireen keskellä toimittamaan tarvittavan materiaalin käyttöön, josta ansaitut kiitokset.

Kirjallisuus

- RYSSY, J. 1981: Rengastustoiminta SSLM:n alueella vuonna 1980. — Suomenselän linnut 16: 128—130.
- SAUROLA, P. 1978: Pöllöjen rengastus Suomessa. — Lintumies 13: 7—12.
- TASKINEN, J. 1981: Rengastustoiminta Pohjois-Savossa 1974—79. — Siivekäs 2: 45—51.

LIIITE I

Lajikohtaiset rengastusmäärät Pohjois-Savossa vuosina 1980—81 (pull = poikaset, fl = muut).

	1980		1981		1980—1981
Laji	pull	fl	pull	fl	
Silkkiiukku	0	1	0	0	1
Metsähanhi	2	0	0	0	2
Kanadanhanhi	0	0	0	2	2
Sinisorsa	0	1	20	0	21
Tavi	1	0	0	0	1
Tukkasotka	0	0	0	1	1
Telkkä	0	12	0	4	16
Mehiläishaukka	2	0	0	0	2
Kanahaukka	7	0	8	0	15
Varpuslaukka	0	1	0	0	1
Hiirihaukka	3	0	7	0	10
Sinisuohaukka	4	0	0	0	4
Kalasääski	21	0	23	0	44
Ampuhaukka	2	0	5	0	7
Tuulihaukka	4	0	0	0	4
Metso	0	0	0	1	1
Teceri	1	0	0	0	1
Töyhtöhyppä	0	0	5	0	5
Isokuovi	3	0	2	0	5
Metsäviklo	1	0	0	0	1
Rantasipi	4	0	2	0	6
Taivaanvuohi	1	0	2	0	3
Lehtokurppa	5	0	4	0	9
Kalalokki	23	0	5	0	28
Harmaalokki	2	0	2	0	4
Selkälokki	11	1	6	0	18
Naurulokki	128	1	271	0	400
Pikkulokki	21	0	33	0	54
Kalatiira	72	0	45	0	117
Sepelkyyhky	3	0	0	0	3
Huuhkaja	4	0	1	0	5
Varpuspöllö	0	3	0	0	3
Viirupöllö	13	2	9	1	25
Lapinpöllö	2	1	0	0	3
Sarvipöllö	7	0	0	0	7
Suopöllö	7	0	0	0	7
Helmipöllö	142	36	15	6	199
Käenpiika	13	0	7	1	21
Kiuru	7	0	0	0	7
Haarapääsky	90	11	62	7	170
Räystäspääsky	60	3	79	25	167
Törmäpääsky	36	21	190	130	377
Varis	19	0	5	0	24
Harakka	93	2	71	2	168
Närhi	5	0	0	0	5
Talitiainen	484	10	169	5	668
Kuusitiainen	0	0	4	0	4

	1980		1981		1980—1981
	pull	fi	pull	fi	
Hömötiainen	11	35	7	39	92
Puukiipijä	12	2	0	0	14
Koskikara	0	15	0	23	38
Punarinna	5	0	0	0	5
Leppälintu	22	0	1	0	23
Pensastasku	0	0	15	0	15
Mustarastas	0	16	0	10	26
Räkättirastas	177	13	319	19	528
Punakylkirastas	78	67	220	42	407
Laulurastas	12	18	34	15	79
Viitakerttunen	3	2	0	0	5
Ruokokerttunen	6	0	3	2	11
Lehtokerttu	5	0	3	0	8
Pajulintu	13	0	19	0	32
Harmaasieppo	10	0	32	0	42
Kirjosieppo	518	24	338	24	904
Rautiainen	0	0	6	0	6
Niittykirvinen	0	0	1	0	1
Metsäkirvinen	13	0	0	0	13
Västäräkki	6	0	23	0	29
Keltavästäräkki	4	0	0	0	4
Tilhi	0	0	0	34	34
Pikkulepinkäinen	0	0	4	0	4
Kottarainen	54	0	17	0	71
Varpunen	17	0	23	2	42
Vihervarpunen	0	0	0	1	1
Punavarpunen	11	0	9	0	20
Taviokurnu	0	0	0	1	1
Pöippo	7	0	31	0	38
Keltasirkku	0	1	0	0	1
Pohjansirkku	103	9	2	0	114
Pajusirkku	5	0	0	0	5
yhteensä	2395	308	2159	397	5259

JANNE TASKINEN

Pöllöjen esiintyminen ja pesintä Pohjois-Savossa 1982

Pöllöjen esiintymisestä ja pesimisestä Pohjois-Savossa on laadittu aiemmin katsaukset vuosilta 1979—81 (Mönkkönen 1979, Tuomainen 1981 a, b). Tässä artikkelissa käsitellään pöllötilannetta pesimäkaudella 1982.

Pöllöjen seuranta lienee vuonna 1982 ollut melko laimeaa, vaikka havaintoja saatiinkin 19 henkilöltä. Havainnoitsijat (suluissa tarkastettujen pönttöjen ja kolojen lukumäärä/asuttujen reviirien määrä):

Pertti Paananen (36/4)	Risto Aartonen, Juhani Haukka,
Juha Pääkkönen (1/6)	Orvo Hytönen,
Pentti Runko (9/2)	Tuomo Jalkanen, Ari Jäntti,
Kari Saukkonen (1/1)	Jorma Knuutinen, Martti Linkola,
Uolevi Skarén (47/1)	Raimo Pakarinen,
Janne Taskinen (105/16)	Hannu Siikavirta, Kauko Sikström
Juhani Toivanen (0/4)	Esko Vesanen (3/38)
Jorma Tuomainen (0/10)	
Veli-Matti Väänänen (20/14)	

Pönttöjä ja koloja tarkastettiin kunnittain seuraavasti: Maaninka 69, Piela-
vesi 66, Suonenjoki 36, Sonkajärvi 25, Iisalmi 17, Lapinlahti 4, Rautalampi 3,
Karttula 1 ja Rautavaara 1. Nämä 222 pönttöä ja koloa jakautuivat eri koko-
luokkiin seuraavasti: varpuspöllökoko 17, helmipöllökoko 146, lehtopöllökoko
45 ja viirupöllökoko 14.

Asutuksi reviiriksi on tulkittu elinpiiri, jossa on havaittu soidinta tai tavattu
pöyhitty pesäkuoppa. Aineiston käsittelyssä on edellisvuosien tapaan helmipöl-
lölle soveltuviksi luettu myös lehtopöllökoon pöntöt.

Esiintyminen ja pesintä

Asutuihin varpuspöllöreviireihin viittasivat keväällä Maaningan Kyntisellä
ja Rautalammin Laakkolassa kuullut viheltelevät koirat.

Helmipöllöjä havaittiin 20 reviirillä (11 soidinhavaintoa ja 9 pesälöytöä),
eli lähes sama määrä kuin viime pesimäkaudella (Tuomainen 1981 b). Tarkaste-
tuista 191 helmipöllölle soveliaasta pöntöstä oli asuttuna vain 4.7%. Näin tar-
kasteltuna helmipöllökanta oli jокseenkin yhtä niukka kuin pesimäkaudella
1981 (3.4%, Tuomainen 1981 b), sekä selvästi vähälukuisampi kuin kesällä 1980
(36.3%, Tuomainen 1981 a) ja kesällä 1979 (29.0%, Mönkkönen 1979). Munia
pesissä oli keskimäärin 4.7 (n = 3) ja rengastusikäisiä poikasia 4.8 (n = 5).
Poikasmäärä viittaisi hyvään ravintotilanteeseen. Syytä on kuitenkin ottaa huo-
mioon aineiston pienuus.

Lehtopöllöjä todettiin kaikkiaan yhdeksällä reviirillä (Rautalampi 5, Maaninka 2, Kuopio 1 ja Tuusniemi 1). Rautalammin viisimunaisesta pesästä selvisi neljä poikasta lentoon.

Asuttuja viirupöllöreviirejä löytyi 29 (Rautalampi 9, Kuopio 7, Maaninka 5, Vehmersalmi 4, Kaavi 1, Karttula 1, Pielavesi 1 ja Tuusniemi 1). Pesintä varmistettiin ainoastaan seitsemällä reviirillä.

Sarvipöllö esiintyi melko runsaana. Kaikkiaan laji todettiin 13 elinpiirillä (Maaninka 5, Rautalampi 5, Suonenjoki 2 ja Siilinjärvi 1). Maaningan Lapinjärven ympäristöstä löytyi kolme poikuetta. Löydettyissä pesissä oli munia keskimäärin 5.0 ($n = 2$). Rengastusikäisiä poikasia pesyeissä oli keskimäärin 3.7 ($n = 6$); suurimmassa peräti kahdeksan poikasta.

Asuttuja suopöllöreviirejä löytyi 16 (Rautalampi 9, Maaninka 5 ja Pielavesi 2). Munia pesissä oli keskimäärin 6.0 ($n = 3$).

Huuhkajasta tehtiin havaintoja ainoastaan Rautalammillä, missä tavattiin yhteensä viisi asuttua reviiriä. Huuhkajan maakunnallisen esiintymisen selvitystyö alkaisi olla ajankohtaista. Lajilla lienee melkoisen vahva kanta ainakin Pohjois-Savon eteläosissa.

Hiiri- ja lapinpöllöistä ei tehty pesimäaikaisia havaintoja.

Pöllötiedot 1983

Pöllötutkimusta jatketaan vuonna 1983. Tällöin on odotettavissa suurimpaan osaan Pohjois-Savoa todellinen myyrähuippu. Nyt talven kynnyksellä (marraskuu) myyriä on esiintynyt vallan runsaasti. Pöllöjä onkin tavattu maakunnassa paljon. Erityisen tärkeää olisi, että kerättävät tiedot kattaisivat entistä paremmin koko Pohjois-Savon. Maakuntamme jokainen kolkka tulisi saada seurannan piiriin. Kaikki yksittäisetkin pesimätiedot ovat arvokkaita. Tarkat ohjeet havaintojen ilmoittamisesta lähetetään alkusyksystä.

Pohjolan pöllöt liikkeellä

Hiiripöllöistä on tehty runsaasti havaintoja tänä syksynä. Ensimmäiset havainnot tehtiin lokakuun alkupuolella, minkä jälkeen havaintoja on kertynyt tasaisesti eri puolilta maakuntaa, mm. Iisalmesta, Pielavedeltä, Maaningalta, ja Kuopiosta. Lapinpöllöjä tuntuu myös olevan liikkeellä; ainakin Maaningalta ja Pielavedeltä on havainto tältä syksyltä. Näihin lajeihin kannattaa siten kiinnittää huomiota. Kaikki havainnot hiiri- ja lapinpöllöistä kerätään pöllökyselyn yhteydessä.

Kirjallisuus

MÖNKKÖNEN, M. 1980: Pöllökyselyn tulosten tarkastelua. — Siivekäs 1: 29—30.

TUOMAINEN, J. 1981 a: Pöllöjen esiintyminen ja pesintä Pohjois-Savossa vuonna 1980. — Siivekäs 2: 12—19.

— — — 1981 b: Pöllöjen esiintyminen ja pesintä Pohjois-Savossa 1981. — Siivekäs 2: 140—144.

Suopöllö. Piirros. Veli-Matti Väänänen.

Tiedonantoja

MATTI PIRSKANEN & JORMA TUOMAINEN

Lapintiira pesivänä Kallavedellä

Kirjoittajista JT inventoi kesällä 1982 Keski-Kallaveden (vesipinta-ala 166 km²) loppilinnuston. Tähän liittyen kiersimme 6. 7. tiirayhdyskuntia pesiä laskien ja poikasien rengastaen. Tölppien tiirayhdyskunnassa meidät yllätti kalatiiraksi poikkeuksellisen aggressiivisesti käyttäytyvä lintu, joka yhtä mittaa teki hiuksiamme hipovia peloitteleyökyjä. Lähinnä ääni- ja värituntomerkkien perusteella yksilö paljastui pian lapintiiraksi, ja hetken kiikaroinnin jälkeen keksimme hieman ylempänä kieppuvasta tiiraparvesta toisenkin lapintiiran. Syöksyilijän aggressiivisuus näytti keskittyvän tiettyyn osaan luontoa. Luodolla oli kuitenkin sekä munapesiä että poikueita, emmekä olleet täysin varmoja mikä niistä kuului lapintiiralle. Molemmat emot olivat paikalla vielä 23. 7.

Pesimäluoto on kooltaan noin 25×10 m. Luodon keskustassa kasvaa toistakymmentä kakkärämäntyä, muuten luoto on pääosaksi silokalliota. Lapintiiran lisäksi luodolla pesi Keski-Kallaveden suurin kalatiirayhdyskunta (40 paria) sekä 10 paria naurulokkeja.

Kuvattu tapaus on lapintiiran eteläisin sisämaapesintä maastamme. Suurin osa sisämaakannasta pesii Tunturi-Lapissa etelärajan kulkiessa suunnilleen Kolari—Pello—Kuusamo-linjalla (v. Haartman ym. 1963—72: Pohjolan linnut värikuvin). Vanhastaan tunnettu on erillinen vahva esiintymä mereisellä Oulujärvellä, missä Leinosen (1980, Kainuun Linnut IV: 15—27) mukaan pesi 1970-luvun puolivälissä puolisisäntaa lapintiiraparia.

JUKKA KAUPPINEN

Naurulokin aggressiivisuudesta muita lajeja kohtaan

Yhdyskunnissa pesivien naurulokkien aggressiivisuus lajitovereitaan kohtaan sekä puolustautuminen pesärosvoja ja petoja vastaan on silmiinpistävää. Rähinä ja pommitus on yleensä kovimmillaan yhdyskunnan tiheissä sisäosissa.

Yhdyskuntaan joutuessaan myös ”harmittomat” lajit saavat kyytiä. Olen seurannut mm. lokkien ja kurjen pesimäaikaista rinnakkaiseloja avoimilla järvenrannoilla. Lokkiyhdyskunnan laitamilla kurki selviää pesältään selkkauksista hiljaa hiipimällä. Yhdyskuntaan kurki ei mene kuin pakon edessä. Väistäessään esimerkiksi ihmistä se voi ajatua lokkiyhdyskuntaan. Täällä lentoonlähtöyritykset torjutaan ankarin pommituksin ja saattue seuraa yhdyskunnan laidalle asti.

Lokkien aggressiivisuus voi suuntautua myös yhdyskunnassa pesiviin naapurilajeihin. Useimmiten tällaiset aggressiot ovat lyhytaikaisia hyökkäyksiä ”sijaiskärsijöihin”. Tutkimatta asiaa johdonmukaisesti olen havainnut naurulokin kurittavan naapureitaan joskus myös määrätietoisemmin. Seuraavat havaintoni ovat Riistaveden Keskimmäiseltä, jossa tiheässä naurulokkiyhdyskunnassa asustaa mm. pikkulokkeja, kalatiiraja ja sotkia.

27. 5. 1966 näin naurulokin takovan pikkulokkia päähän. Uhri oli laskeutunut rantakorteikkoon ja otti väistämättä vastaan läksytyksen. Ranta-alueella ei ollut aivan lähellä lokkiyhdyskuntaa. Myöskään pikkulokilla ei liene ollut pesää. Tarkeempia yksityiskohtia muistuinpanoni eivät kerro.

5. 6. 1974 näin naurulokin pommittavan ?-tukkasotkaa. Lokki syöksyi useita kertoja ruovikon reunassa, yhdyskunnan laidalla uivan sotkan kimppuun. Sotka yritti väistää keskitystä uimalla hätäisesti. Lopulta se joutui väistämään kovaa pommitusta sukeltamalla.

Naurulokkia olen kuullut syyttävän mitä moninaisimmista asioista. Siitä on haluttu tehdä syntipukki mm. sorsalintujen oletettuun vähenemiseen rehevillä lintuvesillä. Syytteet ovat suurelta osin vailla perusteita. Yleisesti tunnettu tosiasiahan on, että monet lajit hyötyvät lokkiyhdyskuntien puolustusjärjestelmästä ja hakeutuvat siten pesimään lokkien seuraan. Edellä kuvaamani aggressiot lienevät jokseenkin merkityksettömiä naapurilajien kannalta.

JORMA KNUUTINEN

Havainto pensaskertun monireviirisyydestä

Tutkiessani kartoitusmenetelmän avulla Heinäveden Valamon pesimälinnustoa kesällä 1982 (Siivekäs 3, 1982) totesin laskenta-alueen eräällä pensaskerttukoiralla kaksi, mahdollisesti kolme samanaikaisreviiriä noin 200—300 metrin päässä toisistaan. Epäilykseni saman koiraan laulamisesta uscommalla kuin yhdellä reviirillä heräsivät, kun en kertaakaan voinut kuulla koiraiden laulavan samanaikaisesti näillä reviireillä. Vaikka koiras suosikin laulupaikkanaan ensin valtaamaansa reviiriä, varmistui useamman reviirin hallussapito havaitessani linnun kerran laulaen siirtyvän reviiriltä toiselle. Ilmeisesti kyseinen koiras jäi parittomaksi, sillä millään kolmesta reviiristä en havainnut heinäkuun alkuun mennessä varoittavia lintuja.

V. Haartman ym. (1963—72; Pohjolan linnut värikuvin. — Helsinki.) mainitsee havainnon pensaskertun monireviirisyydestä Englannissa, mutta Suomesta ei tiedossani ole vastaavaa havaintoa. Monireviirisyyys saattaa pensaskertulla samoin kuin eräillä muillakin varpuslinnuilla olla oletettua yleisempi ilmiö, mutta siihen ei ole kiinnitetty toistaiseksi huomiota. Joka tapauksessa havaintoni osoittaa samanaikaishavaintojen merkityksen kartoitusmenetelmällä tehtävissä pesimälinnustotutkimuksissa; kahden tai kolmen pensaskerttukoiraan sijaan alueella lauloikin todellisuudessa vain yksi yksilö.

Västaräkin pesimisestä mansikkamaalla

Suonenjoen Suihkolassa olen havainnut useita kertoja västaräkin pesivän mansikkamaalla. Seuraavat pesähavainnot ovat noin 15 metrin etäisyydeltä toisistaan. Mansikkamaa on maalaistalon pihan laidalla osana suurempaa peltoaukeaa. Pihapiiri ei kuitenkaan kuulunut samaan reviiriin, vaan pihassa pesi tavallisesti toinen västaräkipari.

Kesäkuussa 1979 löysin västaräkin pesän kesantopellon kynnösviulun raosta. Pesässä oli tuolloin isot poikaset, jotka pian jättivät pesän.

Seuraavana keväänä paikalle perustettiin noin (neljänneshehtaarin) mansikkamaa. Västaräkki kyhäsi pesän mansikkapellon vieressä olevan vanhan pajarakennuksen räystäään alle. Pesä tuhoutui munavaiheessa.

Keväällä 1981 västaräkin pesä löytyi samalta mansikkamaalta rivin katteena käytetyn noin metrin levyisen mustan muovin alta. Linnut käyttivät talven aikana kuolleen taimen kohdalle jäänyttä aukkoa kulkureittinään pesälle. Tuosta pesästä selvisi viisi poikasta lentoon.

22. 5. 1982 västaräkillä oli kuusimunainen pesä samalla pellolla muovin alla. Nyt oli kulkureittinä myyrien repimä reikä. Tästä pesästä selvisivät kaikki poikaset lentoon. Samana vuonna heinäkuun alkupuolella havaitsin västaräkin kantavan taas hyönteisiä mansikkarivin muovin alle. Kulku pesälle kävi nytkin myyrän repimän aukon kautta. Mansikan poiminnan aikaan lähti pesästä neljä poikasta lentoon.

Koleilla ilmoilla, esimerkiksi alkukesällä 1982, muovista lienee ollut hyötyä tumman pinnan kerätessä tehokkaasti auringon lämpöä. Kummakseni eivät heinäkuun helteet ihmecemmin poikasia haitanneet, vaikka ne joutuivat useasti olemaan yli kolmenkymmenen asteen lämmössä. Mittaukseni mukaan pesässä oli kerran viisi astetta enemmän lämpöä kuin ulkona. Keväiset kasvinsuojelu-ruiskutukset eivät myöskään aiheuttaneet vahinkoa västaräkille. Tosin pesän päälle ruiskuttamista oli vältetty.

Yleensä mansikkamaat lienevät pesimälinnustoltaan köyhimpiä alueita. Edellisten havaintojen lisäksi tiedän västaräkin kerran pesineen toisellakin mansikkapellolla muovin alla. Tunnen myös isokuovin ja rantasipin pesinnät mansikkamaalta.

Pohjois-Savon Lintumiesten jäsenistö 1982

Parina viime vuonna Pohjois-Savon Lintumiesten jäsenmäärä on lisääntynyt selvästi. Vuonna 1980 jäseniä oli 88. Seuraavana vuonna yhdistykseen liittyi 40 uutta jäsentä. Maamme lintuyhdistyksistä ainoastaan Ahvenanmaan paikallisyhdistyksen kasvu (29%) oli suhteellisesti nopeampaa (Lintumies 1982, 17: 144—145). Samalla PSLM hyppäsi paikallisyhdistysten suuruusvertailussa 21. pykälältä 14. sijalle. Kasvuvauhti on kuitenkin kuluvana vuonna laantunut: oheisen jäsenluettelon mukaan yhdistykseen kuuluu 124 jäsentä.

Taulukosta 1 ilmenevät jäsenten kotikunnat. Peräti 40% jäsenistä asuu Kuopiossa. Läänin pienemmät kaupungit (Iisalmi, Suonenjoki ja Varkaus) eivät sitä vastoin jäsenmäärältään poikkea useimmista maalaiskunnista. Juankoskella, Karttulassa, Pielavedellä, Tuusniemellä ja Vieremällä ei näyttäisi asuvan ketään "ornitomatian" edes lievästi vaivaamaa henkilöä. Maakunnan ulkopuolella majaili 15 jäsentä, näistä 6 Helsingissä.

Taulukko 1. Pohjois-Savon Lintumiesten jäsenmäärä 1982 kunnittain.

Kunta	jäseniä	Kunta	jäseniä
Kuopio	50	Sonkajärvi	2
Iisalmi	8	Keitele	1
Kiuruvesi	6	Lapinlahti	1
Kaavi	5	Tervo	1
Siilinjärvi	5	Vehmersalmi	1
Suonenjoki	5	Helsinki	6
Vesanto	5	Mikkeli	2
Maaninka	4	Pieksämäki	2
Varkaus	4	Isojoki	1
Nilsia	3	Jyväskylä	1
Rautalampi	3	Jäppilä	1
Rautavaara	3	Oulu	1
Leppävirta	2	Tikkakoski	1
yhteensä			124

Miehiä jäsenistöstä on 90% ja naisia 10% (12 henkilöä). Ainoastaan 101 jäsenen ikä on tiedossa. Seuraavassa jaotelmassa on kuvattu jäsenistön ikärakenne:

ikä	jäseniä
—14	6
15—19	14
20—29	36
30—49	37
50—	8

Huomattava osa jäsenistöstä (36 %) on opiskeluiässä tai siirtynyt juuri työelämään (20—29-vuotiaat). Lähes yhtä suuren ryhmän muodostavat keski-ikäiset. Vastoin ennakkokäsityksiä kouluikäisten osuus on pienehkö. Viiskytlu-kulaiset ovat siis jäsenkunnan suurin ryhmä (35 %).

Läheskään kaikki jäsenet eivät ole ilmoittaneet ammatiaan. Opiskelijat ja koululaiset sekä erilaisissa opetus- ja tutkimustehtävissä työskentelevät näyttävät muodostavan kaksi tuntuvasti muita suurempaa ryhmää.

Keskimääräinen PSLM:n jäsen vuodelta 1982 olisi siis luonnehdittavissa seuraavasti: noin kolmenkymmenen ikäinen opiskelija Kuopiosta, etunimeltään todennäköisesti Jukka tai Matti. Täsmääkö?

Pohjois-Savon Lintumiesten jäsenet 1982

Aho Ilkka-Matti
Antikainen Eero
Asikainen Kauko
Auvinen Jari
Björk Erkki
Collan Yrjö
Eronen Tuomo
Eskelinen Esa
Esko Kalevi
Hagman Aarne
Hakala Terttu
Hartikainen Niilo
Haukka Juhani
Heikkilä Irmeli
Hirvonen Arto
Hublin Patrick
Huttunen Markku
Huuskonen Antti
Hyvärinen Matti
Hämäläinen Timo
Hänninen Paavo
Hänninen Risto
Ihantola Risto
Jantunen Seppo
Jussila Silveri
Jäderholm Kai
Kauppila Esko
Kauppinen Jukka
Keinonen Juha
Kelo Jorma

Kerkola Yrjö
Kesti Osmo
Kettunen Jaakko
Kiiskinen Erkki
Kinnunen Aarne
Knuutinen Jorma
Kohonen Martti
Kolehmainen Markku
Komulainen Matti
Kumpulainen Janne
Kuisma Kristiina
Kärkkäinen Mika
Kärkkäinen Olavi J.
Kärkkäinen Sakari
Laakso Mikko
Lahti Erkki
Lahdenperä Tuula
Leskinen Jari
Leskinen Leena
Liimatainen Osmo
Linkola Martti
Lyytikäinen Ari
Makkonen Esko
Markkanen Katri
Miettinen Jari
Mikkola Heimo
Mikkonen Juha
Mönkkönen Mikko
Niiranen Pekka
Niskanen Vuokko
Nyrén Aimo
Paananen Pertti
Paavola Tapio
Pakarinen Marko
Pakarinen Raimo
Parviainen Veli
Piironen Matti
Pirkanen Matti
Pohjolainen Lauri
Pulkkinen Eila
Pynnönen Jyrki
Pääkkönen Juha
Pöysälä Pentti
Rajasärkkä Ari

Reinikainen Antti
 Rikala Risto
 Rossinen Kimmo
 Runko Pentti
 Ruotsalainen Timo
 Rutonen Kalevi
 Rytönen Seppo
 Räsänen Pertti
 Räsänen Seppo
 Räsänen Toivo
 Rönkä Helena
 Saarelainen Juha
 Saukkonen Kari
 Savolainen Eino
 Savolainen Kari
 Siivonen Antti
 Skarén U. A. P.
 Soininen Pekka
 Sopanen Paavo
 Sorvari Veli-Matti
 Sten Ilkka
 Suhonen Jukka
 Syväoja Juhani
 Takala Kalevi
 Tallgren Lassi
 Tarvainen Sinikka
 Taskinen Janne
 Tiitinen Jukka
 Timonen Ari
 Tenhunen Pekka
 Toivanen Arto
 Toivanen Juhani
 Toivonen Oiva
 Tosavainen Markku
 Tuomainen Jorma
 Tuovinen Jouko
 Turunen Olli-Pekka
 Ukkonen Markku
 Vallius Petri
 Vapaavuori Jukka
 Vartiainen Veijo
 Vauhkonen Timo
 Vauras Jukka
 Vesanen Esko

Vornanen Lea
 Voutilainen Pentti
 Vanttinen Esa
 Väänänen Sirkka
 Väänänen Veli-Matti
 Väätäinen Heikki
 Väätäinen Jukka

Heimo Mikkola väitteli

Kuopion korkeakoulun historian toinen lintuaiheinen väitöskirja tarkastettiin 27.8.1982. Väittelijänä oli FM Heimo Mikkola ja aiheena Euroopan pöllöjen ekologiset suhteet (Ecological relationships in European Owls. — Kuopion korkeakoulun julkaisuja. Luonnontieteet, sarja alkuperäistutkimukset 6/1982. 157 s.). Vastaväittäjänä oli vs. Martti Soikkeli Turun yliopistosta ja valvojana apul.prof. Ossi V. Lindqvist. Työssä selvitellään pöllölajien lajinsisäisiä ja lajienvälisiä suhteita: sukupuolien välisiä kokoeroja, lajienvälisiä aggressioita, peto-saalisuhteita sekä ekologisen lokeroitumisen astetta ja mekanismeja. Koska väitöstilaisuuden esitelmä on julkaistu Savon Luonnossa (2/1982), emme käsittele sisältöä yksityiskohtaisemmin.

Heimo Mikkola on syntynyt Mäntässä 30.12.1945. Hemi on nuoruudestaan saakka touhunnut lintujen parissa. Pöllötutkimukset alkoivat opiskeluaikoina. Päättötutkimuksen kohteena oli lapinpöllö, josta Hemi teki mm. eläintieteen pro gradu -työnsä Oulun yliopistossa ja josta hän on kirjoittanut myös saksankielisen monografian.

Hemi toimi Kuopion korkeakoulun eläintieteen assistenttina v. 1972—81. Tänä aikana jatkuivat pöllötutkimukset, mutta kalatalousasiat veivät runsaasti hänen aikaansa. Hemi on ollut YK:n kalatalousasiantuntijana sekä Etelä-Amerikassa että Afrikassa. Työpaikkana on nyt Afrikan kehityspankki Norsunluurannikolla.

Heimo Mikkola on ollut Pohjois-Savon Lintumiesten jäsen yhdistyksen perustamisesta lähtien. Onnittelemme vielä kerran Hemiä ja toivomme hyvää jatkoa.

Siivekäs 1982

Vuoden 1982 Siivekkään sivumääräksi lupailimme vuosi sitten 180 sivua. Lupauksen jälkeen päätimme kuitenkin kehittää lehteä siirtymällä suora-kopioinnista (vuosikerta 1981) ladottuun offsettiin (vuosikerta 1982). Ladottuna tekstiä sopii sivulle huomattavasti enemmän kuin suora-kopioinnissa. Joten tämän numeron myötä täyttänemme määrälliset tavoitteet.

Siivekäs 1983

Myös vuonna 1983 saat jäsenmaksuasi vastaan Siivekkään. Yhdistyksen jäsenmaksuista päätetään vuosikokouksessa (21.1.), ja tilillepanokortit postitetaan jäsenille heti vuosikokouksen jälkeen. Lehden tilausmaksu ei -jäsenille vuodelle 1983 on 30 mk (tilillepanokortti tämän lehden välissä).

Syysmuuttokaavakkeet

Palauta pikaisesti syysmuuttokaavakkeesi. Yhteenveto tulee Siivekkään seuraavaan numeroon.

Vuosikokous

Pohjois-Savon Lintumiesten vuosikokous pidetään Kuopion museolla 21.1.1983 klo 18.00 alkaen.

Korjaus

Viime Siivekkäässä sivulla 92 ollut valokuva esittää pikkutylliä eikä tylliä kuten kuvatekstissä erheellisesti väitetään. Pahoittelemme virhettä.

Kirjoittajien osoitteet

Eronen Tuomo
Kauppinen Jukka
Paananen Pertti
Pirskanen Matti
Taskinen Janne
Tuomainen Jorma

Alii. Kauri Markkasin linoleikkaus.

Lintulehtipaketti on laajentunut. Yhteistilauksena voit tilata kaikki tärkeimmät paikallislehdet vuodelle 1983 reilusti alennettuina, keskimäärin yli 30 %, tilaushinnoin. Lehtien lisäksi saat v. 1982 pakettiin lehtien kokoomasisälysluettelon (erillistilausarvo 5 mk). Valitse vähintään 100 mk:n edestä lehtiä, ja tilaa pakettisi maksamalla tilaushintojen yhteisumma tilille Lintulehtipaketti/R.Juvaste 80510 Onttola, SYP Joensuu-Niinivaara 218020-68555. Ilmoita pankkisiirrolla tilaamiesi lehtien tunnusnumerot ja lintuyhdistys, johon kuulut. Paketin kautta sinulle ei toimiteta osoitealueesi lehteä eikä oman yhdistyksesi lehteä. Koska yksöisnumeroita voi ilmestyä jo helmikuulla, tulisi tilaukset suorittaa jo tammikuulla. Huhtikuun jälkeen tilauksia ei enää vastaanoteta eikä osoitteenmuutoksia hoideta keskitetysti. Kysy tarvittaessa lisätietoja yhdistyksesi toimihenkilöiltä (tai R. Juvasteelta p. 973/80293).

Lintulehtipaketti koostuu v. 1983 seuraavista lehdistä: taulukossa lehden tunnusnumero ja nimi, julkaiseva yhdistys, julkaisun koko ja painoasu (om=offsetmoniste, op=offsetpainettu, lo=ladottuna offsetpainettu), arvioitu kokonaissivumäärä ja ilmestymiskerrat, pakettihinta ja pakettihinta A5-sivua kohden laskettuna.

1. Aureola	PPLY	A5om	160s(4)	17mk	10,6 p/s
2. Corvus	PSLY	A5lo	48s(1)	6mk	12,5 p/s
3. Hippiäinen	SpLY	A5om	100s(4)	13mk	13,0 p/s
4. Kanta-Hämeen Linnut	KHLY	A5lo	80s(1)	11mk	13,8 p/s
5. Keski-Suomen Linnut	KSLM	A5lo	112s(4)	14mk	12,5 p/s
6. Kokko	LLY	A5lo	106s(4)	13mk	12,0 p/s
7. Lintukymi	KyLY	B5lo	112s(4)	19mk	(11,8 p/s)
8. Lintuviesti	TaLY	A5om	180s(4)	21mk	11,7 p/s
9. Oriolus	(ESLH)	A5om	70s(2)	9mk	12,9 p/s
10. Ornis Botnica	KPLY	A5om	140s(3)	13mk	9,3 p/s
11. Ornis Karelica	EKLY	A5op	128s(4)	17mk	13,3 p/s
12. Päijät-Hämeen Linnut	PHLY	A5lo	120s(3)	15mk	12,5 p/s
13. Satakunnan Linnut	PLY	A5om	160s(4)	19mk	11,9 p/s
14. Siipipeili	MkLY	A5lo	90s(2)	12mk	13,3 p/s
15. Siipirikko	PKLY	A5op	126s(4)	14mk	10,9 p/s
16. Siivekäs	PSLM	A5lo	160s(4)	19mk	11,9 p/s
17. Sirri	Xenus	A5lo	128s(4)	16mk	12,5 p/s
18. Suomenselän Linnut	SSLM	A5lo	160s(4)	21mk	13,1 p/s
19. Tringa	(HSLY)	B5lo	140s(4)	21mk	(11,1 p/s)
20. Ukuli	PLY	A5om	200s(4)	21mk	10,5 p/s

POHJOIS-SAVON LINTUMIEHET PL 205, 70101 KUOPIO 10

HALLITUS 1982

Puheenjohtaja Juhani Toivanen

Varapuheenjohtaja Jukka Kauppinen

Sihteeri Jyrki Pynnönen

Taloudenhoitaja Jorma Tuomainen

Muut jäsenet Patrick Hublin

Jorma Knuutinen

Janne Taskinen

Jäsemaksut 1983: Jäsenmaksuista päätetään vuosikokouksessa tammi-kuussa. Yhdistys toimii KLYY:n yhteydessä.

Ohjeita kirjoittajille

Käsikirjoitukset tulee kirjoittaa koneella harvaa riviväliä ja leveää marginaalia käyttäen. Taulukot ja kuvat (kartat ja diagrammit) laaditaan erillisille arkeille. Diagrammit tulee piirtää, mikäli mahdollista, lopulliseen muotoon mustalla tussilla (esim 0,25 tai 0,30 mm:n terällä). Diagrammeja, piirroksia ja valokuvia käytettäessä on otettava huomioon, että lehti painettaessa pienennetään A4-koosta A5-kokoon.

Kirjallisuusluettelon ja muiden käytännön yksityiskohtien suhteen on syytä tutustua lehden omaksumaan käytäntöön. Toimitus pidättää oikeuden pieniin teknisluontoisiin ja tyyllisiin muutoksiin. Asiasisältöön kajoavista muutoksista neuvotellaan kirjoittajan kanssa. Yleisiä ohjeita käsikirjoituksen laatimiseksi voit saada mm. Soikkelin kirjoituksesta (Lintumies 10:20—25, 1975). Käsikirjoituksesi liittyvissä asioissa voit myös aina kääntyä toimittajien puoleen.

JOUKKOJULKAISU

Pyydetään palauttamaan
jollei vastaanottajaa
tavata. Os., PSLM,
PL 205, 70101 KUO 10.